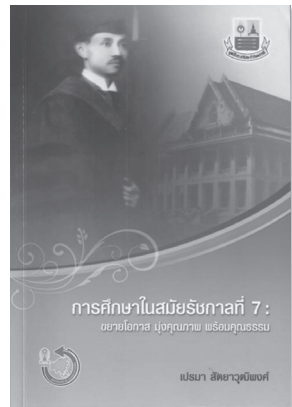

การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7: ขยายโอกาส มุ่งคุณภาพ พร้อมคุณธรรม

สุนิตย์ เหมนิล*

Sunit Hemnil

หนังสือเรื่อง **การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7: ขยายโอกาส มุ่งคุณภาพ พร้อมคุณธรรม** เป็นผลงานของเปรมมา สัตยาอุทัยพงศ์ นักอักษรศาสตร์ชำนาญการ สังกัดกลุ่มประวัติศาสตร์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.2559 โดยสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลิขสิทธิ์เป็นของมูลนิธิประชาธิปไตย-รำไพพรรณี มีจำนวน 282 หน้า ด้านหลังปกได้ระบุว่าจะจำหน่ายในราคาเล่มละ 200 บาท

หนังสือเล่มนี้ได้จากงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7: ขยายโอกาส มุ่งคุณภาพ พร้อมคุณธรรม” โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ปัญหา ตลอดจนผลของการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งเป็นผลงานหนึ่งในหกของโครงการหนังสือชุด **เลอติศ เลื่องอนาคต: การปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ 7** ของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มี ม.ร.ว. พุทธิศาน ชุมพล เป็นบรรณาธิการชุด ส่วนอีก 5 เรื่องคือ

* อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศูนย์การศึกษาเชิงภาพ
Corresponding author, e-mail: bobo.finance@gmail.com

- 1) เศรษฐกิจไทยในสมัยรัชกาลที่ 7: รักษาเสถียรภาพ ฟูพื้นฐานการพัฒนา โดย พอพันธ์ อูยานนท์
- 2) ตัวตนใหม่ของสยามในโลก: การต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 7 โดย ชีระ นุชเปี่ยม
- 3) ฝรั่งมองไทยในสมัยรัชกาลที่ 7: ตะวันออกที่ควิไลซ์? โดย ชีระ นุชเปี่ยม
- 4) ประชาธิปกกาลสมัยในกระแสธารประวัติศาสตร์ โดย วีรวัลย์ งามสันติกุล
- 5) คันห่องฝรั่งเสสส่องสังคมสยามสมัยรัชกาลที่ 7 โดย ประหยัด นิชlananท์ และรัชฎาพร ฤทธิจันทร์

งานทั้งหมดในโครงการหนังสือชุดนี้มีเป้าหมายในการนำเสนอเรื่องราวในสมัยรัชกาลที่ 7 ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การศึกษา การต่างประเทศ ตลอดจนมุมมองของชาวตะวันตกที่มีต่อสยาม โดยผู้เป็นเจ้าของทุนคือ มูลนิธิประชาธิปไตย-รำไพพรรณี มีความประสงค์ที่จะให้เป็นการศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ตามหลักและมาตรฐานทางวิชาการแบบตรงไปตรงมา ไม่ใช่ให้ทำเพื่อเป็นการ “ยอพระเกียรติ” ซึ่งผู้เป็นเจ้าของทุนเห็นว่าการนำเสนอความจริงนั้น จะเป็นโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างแท้จริง

โครงสร้างของหนังสือประกอบด้วย บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 แนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว บทที่ 3 การจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว บทที่ 4 ผลการจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และบทที่ 5 บทสรุป ซึ่งเนื้อหาในแต่ละบทมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

บทที่ 1 บทนำเนื้อหาในบทนี้เป็นการอธิบายให้เห็นภาพรวมของการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย 7 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้เขียนได้ให้เหตุผลว่าเนื่องจากเกิดความสนใจในช่วงรัชกาลที่ 7 ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนผ่านทางการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตย จะมีระบบการจัดการศึกษาอย่างไร โดยเน้นการศึกษาของภาครัฐทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาเป็นสำคัญ ส่วนที่สองคือ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาของรัฐบาลในสมัยรัชกาลที่ 7 ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษา ส่วนที่สามเป็นขอบเขตการศึกษาที่ศึกษาวิธีการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 โดยมุ่งเน้นที่การจัดการศึกษาของภาครัฐเป็นหลัก แต่ก็ศึกษาการจัดการศึกษาของภาคเอกชนเป็นส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่สี่คือสมมติฐาน ผู้เขียนได้ให้สมมติฐานว่าปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษา ได้แก่ งบประมาณที่ไม่เพียงพอ การขาดแคลนบุคลากร และประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ส่วนที่ห้าเป็นวิธีการศึกษาที่ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์และมีการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) ส่วนที่หกประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ การเกิดความรู้ความเข้าใจถึงพัฒนาการและลักษณะการศึกษาในสังคมไทย รวมถึงเข้าใจปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการศึกษาในอดีตเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน และส่วนสุดท้ายเป็นการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้เห็นภาพรวมการศึกษาของไทยในช่วงเวลาต่างๆ อย่างรอบด้าน

บทที่ 2 แนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื้อหาในบทนี้เป็นการอธิบายเกี่ยวกับสองประเด็นใหญ่ๆ คือ

หนึ่ง การศึกษาก่อนสมัยรัชกาลที่ 7 ประเด็นนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาตั้งแต่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ได้เกิดการปฏิรูปและพัฒนาทางด้านการศึกษามากขึ้น ถึงแม้ว่าในช่วงแรกนั้นจะเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลเข้ารับราชการเป็นสำคัญ ต่อมาจึงเริ่มมีการจัดตั้งสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่กระจายตามหัวเมืองต่างๆ ทำให้ราษฎรเริ่มมีโอกาสดำเนินการศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งช่วงแรกของการขยายตัวทางการศึกษา ปรากฏว่าราษฎรส่วนใหญ่เกิดค่านิยมในการเข้ารับการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือเพื่อเป็นบันไดสู่การเข้ารับราชการ จนเกิดการละเลยที่จะศึกษาทางด้านการประกอบวิชาชีพอื่นๆ แต่ในช่วงปลายรัชกาลเริ่มเล็งเห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จึงตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาวิชาชีพมากยิ่งขึ้น และถือเป็นนโยบายหลักในการจัดการศึกษาในระยะเวลาต่อมา

ถัดมาในสมัยรัชกาลที่ 6 การศึกษาไทยได้เจริญขึ้นมาก ดังจะเห็นได้จาก

จำนวนโรงเรียนและนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับในช่วงระยะเวลาก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะเมื่อมีการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2464 ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวถือเป็นตัวขับเคลื่อนส่วนหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ ทั้งยังมีการวางรูปแบบการศึกษาและหลักสูตรที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกโรงเรียนทั่วประเทศ เท่ากับว่าเป็นการวางโครงสร้างแผนการศึกษาที่เป็นระบบในระดับชาติเป็นครั้งแรกด้วย ทั้งนี้ นอกจากการเกิดโรงเรียนทั่วประเทศแล้วในสมัยรัชกาลที่ 6 ยังเกิดมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศด้วยคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สอง การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นแนวคิดและนโยบายการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ทั้งนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภาคบังคับเพื่อเป็นการอบรมเด็กให้โตขึ้นเป็นผู้ที่มีความรู้ตามสมควรแก่อัตภาพ การดำเนินงานทางการศึกษาด้านวิชาชีพเพื่อการอบรมให้ผู้เข้าร่วมอบรมเกิดความรักและนิยมวิชาชีพ เนื่องจากมองเห็นปัญหาว่าราษฎรมีความรู้เฉพาะวิชาสามัญ ซึ่งส่วนใหญ่เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะหางานทำไม่ได้ เพราะขาดความรู้ทางด้านวิชาชีพ รวมถึงการอบรมให้เป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงเพื่อป้องกันโรคภัยต่างๆ เช่น การอบรมการพลศึกษา การลูกเสือ การอนุสสุภาภาษาและการให้ความสำคัญกับสุขาภิบาลในโรงเรียน ตลอดจนการอบรมให้เป็นผู้มีจรรยาดีตามสมัยนิยม กล่าวคือการจัดการศึกษาจะไม่มุ่งเน้นสอนเพียงเพื่อให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้และมีความรู้เท่านั้น แต่จะสอนให้เป็นคนดีและรู้จักทำมาหากินแบบซื่อสัตย์สุจริต เป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม และคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ดังนั้น จะเห็นได้ว่านโยบายการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 จะเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น ควบคู่ไปกับการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

บทที่ 3 การจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื้อหาในบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั้งระบบในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งประกอบด้วย การจัดระเบียบราชการในกระทรวงธรรมการ การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา การจัดการศึกษาของภาค

เอกชน และการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีพื้นฐานการจัดระบบการศึกษาต่างๆ มาจากสมัยรัชกาลที่ 5 - 6 แต่ในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้มีการบริหารจัดการให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยไม่ใช่เพียงการเพิ่มปริมาณและขยายพื้นที่ทางด้านการศึกษา เท่านั้น แต่ประเทศต้องมีระบบการศึกษาที่ดี ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพในทุกระดับ ภายใต้การใช้จ่ายงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย ในระยะแรกมีเพียง 4 คณะคือ คณะแพทยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ การจัดการศึกษาของแต่ละคณะในช่วงแรกมีการลองผิดลองถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากที่สุด ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นในการวางรากฐานการอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบของประเทศจวบจนปัจจุบัน

บทที่ 4 ผลการจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื้อหาในบทนี้เป็นการอธิบายเกี่ยวกับ 3 ประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย

หนึ่ง ผลของการจัดการศึกษา ผู้เขียนได้สรุปผลของการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ออกเป็น 4 ด้านคือ **ด้านการศึกษา** ทำให้มีโรงเรียนและจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้นและการจัดการศึกษาก็เป็นไปอย่างมีคุณภาพมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา **ด้านการประกอบอาชีพของประชาชน** ได้ส่งเสริมให้ราษฎรไทยประกอบอาชีพอื่นๆ นอกจากอาชีพรับราชการ ให้เหมาะสมกับเพศและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชากรรม การทำนา การทำสวน ตัดเย็บเสื้อผ้า และช่างต่างๆ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรส่วน**ด้านการสอบเข้ารับราชการ** ระบบการให้มีการสอบเข้ารับราชการเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งก่อนหน้านี้ยังไม่เกิดระบบดังกล่าวขึ้นในสังคมไทย และ**ด้านการเมืองการปกครอง** โดยเฉพาะในมณฑลที่ห่างไกลจากพระนครและบางมณฑลที่มีพื้นที่ติดกับอินโดจีนของฝรั่งเศส การศึกษาจะช่วยให้เกิดความรู้สึกรักชาติเป็นชาวไทยและเกิดความรู้สึกรักชาติตลอดจนการศึกษายังส่งผลดีต่อทางด้านความมั่นคงของประเทศด้วย

สอง ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไขผู้เขียนได้สรุปปัญหา อุปสรรคต่อการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก คือ ปัญหาการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยปัญหาต่างๆ ดังนี้ ปัญหาเรื่องของครูผู้สอน เช่น จำนวนครูผู้สอนที่ไม่เพียงพอและครูผู้สอนไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนปัญหาเรื่องนักเรียนผู้ปกครองของนักเรียนยังไม่นิยมให้บุตรหลานเข้าโรงเรียน เนื่องจากมีปัญหาค่าใช้จ่ายและมองว่าเป็นการเสียเวลาต่อการทำมาหากินรวมทั้งการจัดการศึกษาที่ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะตามหัวเมืองที่ห่างไกลการศึกษายังไม่ถึง เนื่องจากการคมนาคมที่ไม่สะดวกบ้านกับโรงเรียนมีระยะทางห่างไกลกันมากจึงไม่ปลอดภัยในการเดินทาง และการขาดความสนใจในวิชาชีพ เนื่องจากค่านิยมทางการศึกษาของราษฎร ส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าการเรียนสายอาชีพหรือสายวิชาชีพเป็นการเรียนที่ด้อยในด้านคุณค่า ทำให้ส่วนใหญ่นิยมมุ่งเน้นในการศึกษาเพื่อเข้ารับราชการเพียงอย่างเดียวรวมทั้งปัญหาเรื่องเจ้าหน้าที่การศึกษา เกิดจากเจ้าหน้าที่การศึกษามีภาระงานที่หนักเกินไปและได้รับเงินเดือนที่น้อย ทำให้ตกอยู่ในสภาพที่รายได้ไม่พอกับรายจ่าย จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ปัญหาเรื่องโรงเรียน เช่น สถานที่ตั้งและสภาพโรงเรียนที่ไม่เหมาะสมการตั้งโรงเรียนที่อยู่โนวัดบางแห่งไม่มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน และปัญหาเรื่องงบประมาณ คือการขาดแคลนเงินบำรุงการศึกษาทั้งที่ได้รับจากกระทรวงธรรมการหรือรัฐบาล และการเก็บเงินศึกษาฟรีที่ได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ทำให้งบประมาณมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการด้านอื่นๆ ด้วย

ส่วนประเด็นที่สองคือปัญหาการจัดการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายว่าด้วยเหตุที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกและแห่งเดียวของไทยในขณะนั้นจึงมีปัญหาค่อนข้างยุ่งยากอยู่พอสมควร เช่น ปัญหาเรื่องการจัดการการศึกษาที่ยังไม่ลงตัวทำให้เกิดการลองผิดลองถูก มีการปรับแก้หลักสูตรอยู่เสมอ และปัญหาการจ้างชาวต่างประเทศเป็นอาจารย์พิเศษตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนให้กับอาจารย์ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงแรกด้วย

สาม การจัดการศึกษาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 คณะราษฎรได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาเห็นได้จากหลัก 6 ประการของคณะราษฎร ซึ่งหนึ่งในหกหลักดังกล่าวคือ เรื่องการศึกษา “จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร” แสดงให้เห็นว่า คณะราษฎรให้ความสำคัญต่อการศึกษาเช่นเดียวกัน แต่ปัญหาหลักของการจัดการศึกษาในช่วงเวลานี้ก็ไม่แตกต่างจากช่วงก่อนหน้านี้นักนักคือการขาดแคลนงบประมาณในการบริหารจัดการและขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพในการช่วยจัดการเรื่องการศึกษา จึงส่งผลต่อปัญหาด้านอื่นๆ ด้วยซึ่งการดำเนินการส่วนใหญ่ในช่วงเวลานี้ จึงเป็นเพียงการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นเท่านั้น ทำให้ความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาของประเทศจึงยังเป็นไปอย่างจำกัด

บทที่ 5 บทสรุป เป็นการอธิบายเกี่ยวกับภาพรวมของเนื้อหาและผลการศึกษาทั้งหมด ซึ่งเริ่มตั้งแต่การจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงภาพรวมของการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ตลอดจนผู้เขียนได้สรุปปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ไว้อย่างน่าสนใจคือ 1) การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพในการจัดการการศึกษา ทั้งครูผู้ทำการสอนและเจ้าหน้าที่จัดการศึกษา 2) ราษฎรยังไม่นิยมส่งบุตรเข้ารับการศึกษเท่าที่ควร 3) ราษฎรยังมีทัศนคติและค่านิยมต่อการศึกษาเพื่อการเข้ารับราชการมากกว่าการประกอบวิชาชีพอื่นๆ ทำให้การศึกษาวិชาชีพไม่ประสบความสำเร็จดังที่ควรจะเป็นและ 4) การขาดแคลนงบประมาณ ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัยในการจัดการศึกษา ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การจัดการศึกษาของไทยสมัยรัชกาลที่ 7 (อาจรวมถึงปัจจุบัน) พัฒนาไปได้ไม่ไกลเท่าที่ควร

ประเด็นวิจารณ์

จุดเด่นของหนังสือ คือ

หนึ่ง หนังสือ “การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 : ขยายโอกาส มุ่งคุณภาพ พร้อมคุณธรรม” ได้สะท้อนให้เห็นถึงความวิริยะ อุทิศตน ความละเอียดรอบคอบ

ของผู้เขียน ในการศึกษาค้นคว้ารวบรวมรายละเอียดของเนื้อหาทั้งจากเอกสารชั้นต้น และเอกสารชั้นรองที่เกี่ยวกับการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้อย่างหลากหลาย ทำให้ข้อมูลที่น่าเสนอมีความน่าเชื่อถือ ชัดเจนและครบถ้วน

สอง เสน่ห์ของงานเขียนเล่มนี้อีกประเด็นคือผู้เขียนได้เรียงลำดับเนื้อหาได้อย่างน่าสนใจและเนื้อหา มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการที่จะนำเสนอ ตลอดจนผู้เขียนใช้สำนวนภาษาที่ผู้อ่านถึงแม้ว่าจะไม่ได้ศึกษางานทางด้านประวัติศาสตร์ไทยมาก่อนก็สามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ไม่ยากนัก

สาม งานเขียนตามท้องตลาดทั่วไปส่วนใหญ่แล้วถ้าเกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือในช่วงรัชกาลของพระองค์จะเน้นหนักไปทำงานเขียนทางด้านการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ทำให้ผู้อ่านไม่สามารถรับรู้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ในภาพรวมทั้งระบบ จนเกิดช่องว่างทางความรู้และช่องว่างทางประวัติศาสตร์ไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งในการอุดช่องว่างดังกล่าว พร้อมด้วยการเติมเต็มความรู้ทางวิชาการให้กับผู้อ่านได้ดีพอสมควร ซึ่งจะส่งผลดีมากขึ้นถ้าศึกษางานเขียนจากโครงการหนังสือชุดนี้ทั้ง 6 เรื่อง

สี่ หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือกับเนื้อหาจากกล่าวได้ว่า “ดีเกินความคาดหมายด้วยซ้ำ” เนื่องจากผู้เขียนได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายด้านการศึกษาของไทยตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 7 ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวมของนโยบายด้านการศึกษาของไทยในช่วงเวลาดังกล่าวได้อย่างชัดเจน ไม่เฉพาะในช่วงรัชกาลที่ 7 เท่านั้น ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่ผู้ที่มีความปรารถนาจะศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของการศึกษาไทย ควรที่จะมีไว้อ่านและศึกษาอีกเล่มหนึ่ง

จุดบกพร่องของหนังสือ คือ

หนึ่ง ในบทที่ 4 หัวข้อ 4.2 ตามที่ผู้เขียนได้ระบุว่า “ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข” แต่ในเนื้อหาผู้เขียนได้อธิบายไว้เฉพาะปัญหาและอุปสรรคในการ

จัดการศึกษาเท่านั้น เช่น หัวข้อรอง 4.2.1 ปัญหาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และ 4.2.2 ปัญหาการจัดการศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ไม่ปรากฏแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวซึ่งได้กล่าวถึงเพียงแค่อรอบแบายๆ และในบางประเด็นเท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจารณ์ขอเสนอว่าผู้เขียนควรเพิ่มหัวข้อรอง คือ 4.2.3 วิธีการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากปัญหาและอุปสรรคซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอไว้ได้เป็นอย่างดี อาทิ ปัญหาเรื่องครูผู้สอน ปัญหาเรื่องนักเรียน และโรงเรียน ปัญหาเรื่องงบประมาณ ปัญหาเรื่องบุคลากร ตลอดจนปัญหาการจัดการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าแต่ละประเด็นในสมัยรัชกาลที่ 7 มีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไรและการแก้ไขปัญหานั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ ซึ่งการนำเสนอควรให้ครอบคลุมในทุกประเด็น เพื่อให้เนื้อหาในภาพรวมของหนังสือเล่มนี้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สอง การเขียนผิดสะกดคำผิด ซึ่งอาจเกิดจากความไม่ระมัดระวังในการเขียนและความผิดพลาดในการพิสูจน์อักษร

อย่างไรก็ตามผู้วิจารณ์ขอให้ความเห็นและยืนยันว่า จากข้อบกพร่องของหนังสือเล่มนี้ในข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบกับจุดเด่นและเนื้อหาของหนังสือ จำนวน 282 หน้า ผ่านการศึกษาค้นคว้ามาเป็นอย่างดีจากผู้เขียน ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีประโยชน์และทรงคุณค่าทางวิชาการเป็นอย่างยิ่ง ข้อบกพร่องดังกล่าวนี้ ก็มีอาจทำให้ประโยชน์และคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ลดลงไปมากนัก

บรรณานุกรม

เปรมมา สัตยาภูมิพงศ์. (2559). **การศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 7 : ขยายโอกาส มุ่งคุณภาพ พร้อมคุณธรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.